

JE GEKEND WETEN

1.

In de donkerste dagen van het jaar reikt de Schrift ons een verhaal aan over licht. Als in de natuur alles koud, kaal en dor is, vertelt de Schrift ons over nieuw leven. Als we ons geen raad weten met al die berichten over oorlog, mensen op de vlucht, onrecht dat maar voortwoekert, heeft de Schrift het over vrede. En in tijden, toen en nu, van godverlatenheid roept de Schrift de naam Emmanuël, dat betekent: God-met-ons. Zo kennen wij dat boek ook: we worden telkens op een ander been gezet.

God-met-ons, zo wordt verteld, kreeg gestalte in de mens Jezus van Nazareth. 'Wie mij ziet, ziet de Vader', liet de evangelist Johannes hem zeggen. Beeld en gelijkenis. De wijze waarop hij mensen aantrok en bezielde is voor ons inspiratie. Zo zouden wij willen zijn, zo zouden wij moeten leven.

De geboorte van Jezus is door de eeuwen door gevierd als een teken van licht in de donkerste dagen. Dat er uitzicht is, dat nieuw leven geboren kan worden, ook in ons, ook al lijkt dat van niet. Dat God met ons is, ook al lijkt dat van niet. Maar wat is dat, hoe voelt dat: God-met-ons?

Dit wordt prachtig bezongen in Psalm 139. Die zingt van een God die me nabij is, die me door en door kent. Die zich niet laat weerhouden, door niets en niemand, door geen enkele privacy-regel. Die al van mij wist voordat ik was, die vóór mij, achter mij, boven mij, onder mij is; die mij ziet zoals ik ben. 'Mij weet de ziende' dicht Lloyd Haft in zijn psalmbewerking.

Is zo'n God dan niet een schrikbeeld? De god van dat alziende oog, liefst nog met de tekst 'God ziet u'? Een oog dat al je doen en laten op de voet volgt, alles registreert, vooral je fouten en misstappen? Nee, zo is niet de god van Psalm 139. Daarin wordt gezongen van God als dieper dan mijn diepste zelf, intiem met mij verbonden. God weet van mij, maar dat gaat voorbij aan alle feitjes en weetjes; het weten van God is van een onuitsprekelijke vertrouwdheid, het is een weten in liefde. Het is niet bedreigend, het is geruststellend: bij God mag je zijn die je bent, God weet niet beter, kent je niet anders, houdt van je.

Toch heeft de psalm ook een venijnig staartje. Bijna aan het einde, als het allemaal al een beetje te mooi lijkt om waar te zijn, horen we psalmist ineens krachtig uithalen tegen de mensen die niet deugen. Die onrecht doen, de aarde verpesten, zich niets aantrekken van God of gebod. 'Zou ik niet haten, die jou haten, niet walgen van hen die opstaan tegen jou?' Het is stevige taal. Wij hebben het niet zo op dat 'haten'. Er zijn commentaren die menen dat deze passage een latere toevoeging is, en dat is natuurlijk best mogelijk. Maar dan nog. Waarom ineens in een psalm met zoveel liefde en intimiteit ineens die scherpe kantjes? Ik denk: omdat het kwaad in de wereld echt bestaat; omdat we dat tegen komen, in het volgen van het wereldnieuws, maar ook in ons eigen leven. Het is het kwaad dat het zicht op het visioen vertroebelt, dat me doet twijfelen of het allemaal wel waar is, die mooie verhalen en psalmen. En daarom verdient dat kwaad ook een krachtig 'nee'. Het is, denk ik, ook daarom dat Psalm 139 eindigt met een welgemeend gebed: dat ik de moed heb om door te gaan, dat ik me door niets en niemand laat weerhouden: 'Kijk of ik niet afwijk van de rechte weg, leid mij voort op de aloude weg!'

2.

Psalm 139 bezingt de Levende als schepper. Maar niet als schepper van hemel en aarde, van het heelal en van alle dieren en planten. Zelfs niet als schepper van de mens. Nee, in Psalm 139 zing ik tot God die mij heeft gemaakt. Het gaat over mij. En ik zing het met verwondering en bewondering en misschien wel met een brok in mijn keel: dat ik besta. Hoe bestaat het! En als dat tot me doordringt, dan kan ik dat niet bevatten: dat ik ben, dat ik denk, dat ik liefheb, dat ik het soms moeilijk heb.

De psalm zingt dat mysterie uit met een groot gevoel van dankbaarheid. Dankbaarheid, omdat me wordt aangereikt, dat ik er niet alleen voor sta, wat er ook gebeurt, wat er ook aan de hand is. Ik ben niet alleen. Ik ben gekend. Er is één die van me houdt. Ik mag er zijn. Misschien voel ik me soms niet erkend door mensen, misschien bekruipt me soms een gevoel van eenzaamheid en verlatenheid, maar ook dan. Niet alleen ben ik. Het is een lied van een bijna peilloos godsvertrouwen, dat uitgroeit tot zelfvertrouwen. Ik sta met twee benen op de grond en God ziet dat het goed is. Zoiets.

Maar is er toch ook niet iets raars aan de hand met die band tussen God en mij? Is het niet een scheve verhouding? Ik word door en door gekend door de Levende, al van vóór mijn geboorte tot mijn laatste dagen. Maar wat weet ik van de Levende? Dan sta ik met mijn mond vol tanden. De psalm verwoordt dat zo: 'En voor mij, Machtige, zijn jouw gedachten niet te vatten, overstelpend in aantal zijn ze! Ik wil ze tellen, het is meer dan al het zand van de wereld! Nooit zal ik jou echt kunnen bevatten.' Aan de ene kant is er sprake van een grote vanzelfsprekende nabijheid, maar anderzijds is en blijft die Levende een grote onbekende, niet te bevatten, niet in woorden te vangen. Dat moet ik ook niet proberen. De psalm biedt me wat aanknopingspunten om even bij de Levende te verwijlen, even stil te worden. Maar ook geldt: dan weet ik altijd nog niets van U. In het besef dat het ook niet gaat om weten.

Psalm 139 eindigt met het gebed om voort te gaan op de aloude weg. Dat is de weg die de Schrift wijst, de weg van Abraham, Mozes, Jezus en zovelen. Dat wil zeggen, niet alleen een aansporing om stil te worden, maar om vanuit die stilte ook weer te gaan. Ik besta niet alleen. Ik leef in een wereld, daarin heb ik mijn verantwoordelijkheid.

We hebben weer bijna een jaar achter de rug. We spraken van crisis en sommigen wisten en weten zich geen raad met wat hen overkomen is. Er was, zoals ieder jaar altijd wel weer, oorlog, er waren, er zijn vluchtelingen. Ze staan op ons netvlies, daar zorgen de media wel voor. Wat met ons zelf is gebeurd aan goeds, aan positiefs of aan droevigs, dat zit ergens in ons hart. Vaak weten anderen, ook zij die ons nabij zijn, er nauwelijks iets van. Dat hoeft misschien ook niet. Dit zijn dagen om stil te staan bij wat ik gedaan heb, wat me is overkomen. Misschien kan Psalm 139 bij die overweging voor mij een gids zijn. Dat ik alles wat in me is kan toevertrouwen aan de Levende. Mijn verdriet, mijn vreugde. Mijn dank dat ik er mag zijn, dat er anderen zijn bij mij en voor mij. En dat ik altijd weer opnieuw kan beginnen, natuurlijk aan het begin over een paar dagen van een nieuw jaar, met de nodige en onnodige voornemens. Maar het kan altijd, iedere dag. De Levende weet van mij, houdt van mij. Het zijn enorme woorden. Kunnen we dat wel bidden en zingen? Ik vermoed van wel. Niet omdat ik allemaal altijd zo zeker weet. Maar al biddende zing ik me mezelf toe naar vertrouwen, stel ik me open om dat vertrouwen te ontvangen.

Gerard Swüste

Gelezen: Psalm 139